

Ο οικισμός Μάνεσι, ή Μάνεση, αναγράφεται στα τουρκικά φορολογικά αρχεία από την απογραφή του 1466 μ.Χ. και το 1506, 1540, 1571 (Ost Locris Kiel=Sauerwein 1460-1981). Το ίδιο ισχύει και για το Χούμπαβο * και Μπέλεσι *. Επίσης οι περιηγητές**, αλλά και ιστορικοί, του Αγώνα, (βλ. Π. Γ. Δημάκη Η Μάχη του Μάνεση), πού διέτρεξαν την κοιλάδα του Κηφισού, αναφέρονται με πολλές λεπτομέρειες στους διάσπαρτους οικισμούς, πού επιβεβαιώνουν την κατοίκηση των Φωκίων, « κατά κόμας », στην Χώρα τής Ελατείας. Μέρος μόνο των τουρκικών φορολογικών καταστάσεων έχει μελετηθεί και μικρότερο για την κοιλάδα του Κηφισού. Στο μέλλον η έρευνα θα αποκαλύψει πολλά περισσότερα.

Η εξέλιξη του Μάνεση, είναι σαφέστερη περί τα τέλη του 19ου αιώνα. Εκεί άρχισε να διαμορφώνεται η κοινωνική διαστρωμάτωση, από τους απλούς ποιμένες - γεωργούς, σε πιο διακριτούς ρόλους του κοινωνικού πυρήνα, πού προέκυψαν από τα περισσεύματα τής παραγωγής, όταν άρχιζαν να εμφανίζονται, βοηθητικά « παρασιτικά » επαγγέλματα, να αναγείρονται ανώγειες κατοικίες, σχολείο, χώροι αναψυχής κ.λ.π.

Ο κατάλογος (1910) επαγγελμάτων πού παρατίθεται, μάς δίνει σε σύνολο κατοίκων 437 τα ακόλουθα: Εδωδιμποπλείο Ι. Λαπατσάνη, Καφείον Κ. Δελής, βλ. Σημ. Παντοπωλείον Ασημάκη Γαβριήλ, Λ. Κατσαντώνη Εγχώρια προϊόντα, Δ. Μητσόπουλος - Παν. Παπαγεωργίου, Σιδηρουργείον - Λουκ. Τζαχείλα, Υποδιδάσκαλος Χ. Κασιδάκης, Ιερέυς Παπατριαντάφυλλος κ.λ.π. Το σημερινό Μάνεσι (Λευκοχώρι) του Δήμου Αμφικλείας Ελατείας, ευρισκόμενο σε στρατηγικό σημείο, εν μέσω σχεδόν των Ελατικών Πεδίων, πού ήταν περιώνυμα για την ευφορία των, έχει διατηρήσει λίγα από τα παλαιότερα χαρακτηριστικά του.

Οι δρόμοι και οι οικίες έχουν ανανεωθεί, οι κάτοικοι απολαμβάνουν την πλούσια ανταπόδοση του μόχθου των, αφού η φύση έχει προικίσει αφειδώλευτα, την εύφορη γη, τόσο πολυπαραγωγικής, όπως αναφέρει ο Θεόφραστος, πού « οι πυροί, παρά την Ελατεία, ποιούσιν ημιόλια τα άλευρα ».

Βέβαια σήμερα οι Ωτίδες, τα πουλιά πού παρατήρησε και κατέγραψε ο Παισαβάνης, δεν νέμονται τους καλαμιώνες, ούτε τα «μεργκήσια» φυτρώνουν στα υγρολείβαδα. Σχεδόν χάθηκαν και τα κουνούπια, πού έφθειραν την υγεία των κατοίκων με την ελονοσία, τους μολυσματικούς πυρετούς πού εβράχυναν τότε τον βίο.

Όμως η ομογενοποίηση, οικισμών και αγροτοποικειών εγκαταστάσεων, με το νόμο περί ληστείας, μετεκίνησε διάσπαρτους, φερόικούς οικιστές, πού συμπλήρωναν τα κενά, λόγω ολιγανθρωπίας. Αυτό

ΔΕΙΓΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΑΝΕΣΙ 1902-1918. ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΜΑΝΕΣΗ.*

Γράφει ο Παν. Γεωρ. Δημάκης, Υπεύθυνος Ιστορικού Αρχείου Δήμου Αμφικλείας Ελατείας • Email: pgdimakis@gmail.com

ΦΩΤΟ 1

Τα πέτρινα σπήτια της Μάνεσης είναι έργα ζουπανιωτών μαστόρων του τελευταίου τεταρτού του 19ου αιώνα. Ενδιαφέρον είναι ότι οι οικοδομούντες, χρησιμοποιούν αρχαιότερες τεχνικές όπως το ανακουφιστικό ημικύκλιο του υπερθύρου με τον κεραμοπλαστικό διάκοσμο, πού ανακαλεί τους ύστερους βυζαντινούς χρόνους πού παραμένουν λανθάνοντες αλλά εν ζωή, στον χώρο.

είναι, μαζί με άλλα, ο λόγος, πού πολλοί ποιμένες Σαρακατσάνοι, βρίσκοντας γη ελεύθερη και αυξανόμενη, για βοσκή και καλλιέργεια, εγκαταστάθηκαν και αποκαταστάθηκαν και στο Μάνεση, κομβικό και στρατηγικό σημείο των διαδρομών των. ** ΟΙ ΝΤΕΛΗΔΕΣ ΤΟΥ ΜΑΝΕΣΗ. Στους εκλογικούς καταλόγους του Δήμου Ελατείας το 1892, έχουν καταγραφεί ως ψηφίσαντες δημότες ο Κων. Παν. Δελής ετών 78 και ο Κων. Αθ. Δελής ετών 56 εργατές γής, πού αξιόπιστη προφορική μαρτυρία, βεβαιώνει, ότι ήταν Σαρακατσάνοι, εγκατεστημένοι σε ομάδες, ** στα αδιάβαστα δάση τής Κνημίδας, μεταξύ Καρυάς - Μύρσει - Δημητράκη - Άγναντης και κατέβηκαν στον Κάμπο, αναμίχθηκαν, με τους ντόπιους και τους κοινωνικούς και ηθικούς των, κώδικες. Χωρίς να λείπουν οι αντιθέσεις, οι γάμοι,

ΧΑΡΤΗΣ ΤΟΥ ALDENHOVEN

τα πανηγύρια, οι τελετές, αφαίρεσαν τις πατροπαράδοτες αγκυλώσεις, μεταξύ των, και, γεννήθηκε πάλι, αυτός ο Κόσμος, ο μικρός, ο μέγας, πού μεγαλούργησε έκτοτε, στην Αντίσταση, στα Ελληνο-ιταλικά 1940, την εποποιία από τον Σαγγάριο, την Κρέσνα, το Μπιζάνι του 12-13... Σημ. Καφείον Κων. Δελή καταγραφή επαγγελματιών Μάνεση 1910 καταλόγου Ιγγλέση. ** Αρχείο συμβολαιογράφου Αλ. Χατζήσκου 11033/ 1860 ΓΑΚ Φθιώτιδος. Έχοντας μία ευαίσθησι, απέναντι τής ποιμενικής, αυτής ομάδας, λόγω καταγωγής, από τους σκληροτράχηλους αυτούς, κρημνοβάτες ποιμένες, τής Πίνδου, πού φώλιαζαν, ανιπτόποδες και χαμαικοίτες, στον πυρήνα του Γένους των Ελλήνων, από το Χαλίκι Ασπροποτάμου, στην Καστανιά Τρικάλων, την Σαμαρίνα και την Οίτη, μέχρι την Χώρα τής Ελατείας, μέσω τής Βλαχόστρατας, χωρίς καταγραφές και φύλλα πορείας, εκτός συναγωγών και ενδείξεων, μόνο με ισχνά και αβέβαια δείγματα, όπως η φωτογραφία 5 τής οικογενείας Δελή ή Ντελή, πού διεσώθη, τύχη αγαθή, χάρη στον εξαίρετο φιλόλογο Κλ. Δ. Κατσούλα, πού την διαφύλαξε, ως άξιος απόγονος, στο προγονικό Εικονοστάσιο και μού την εμπιστεύθηκε, να την κοινοποιήσω.

Η φωτογραφία του Κων. Τσίπη, μάς κομίζει, ένα αμάχητο στιγμιότυπο, μίας συγκροτημένης οικογενείας, του Μάνεση το 1917, ντυμένη τα καλά της, επί τη ευκαιρία προφανώς, κάποιας Εμποροπανηγύρεως, του περιφερόμενου φωτογράφου Τσίπη, του οποίου, το Ιστορικό Αρχείο του Δήμου Ελατείας, διαθέτει και άλλα ανάλογα, πού προσδιορίζουν, τις διαδρομές του, με την μηχανή και τα κασελάκια του.

ΤΟ ΒΡΑΧΙΟΛΙ ΤΗΣ ΑΝΝΑΣ ΚΑΛΗ.

Οι Φωτογραφίες του Τσίπη, δεν είναι βουβές, αλλά ομιλούσες και περιέχουν τμήματα και σπαράγματα, τής άγραφης Ιστορίας, μίας συμπαγούς Σαρακατσάνικης ομάδας, με Τσελιγκά τον Ντελή πού κατείχε βοσκοτόπια στην Ευρυτανία, στο Κούτσουρο, μεταξύ Καροπλεσίου και Νεράιδας. Περαιτέρω το αφήγημα πλαταιίνει, με απολήξεις στην ληστρική δραστηριότητα και μυθιστορηματική βιβλιογραφία εποχής, με την Αγγέλω του Παπά κ.λ.π.

Τυρίζοντας στην εικόνα, με την οικογένεια Κλ. Δελή, θα θαυμάσουμε την λεπτοφύη, κορμοστασιά του Δελή, με το κεντητό γελέκι και σκουφάκι και ακόμη, την λευκή κοντή άσογη φουστάνελα, πού έδωσε το προσωνύμιο "καψομούνιδες, ("Σημ. Η λέξη αυτή προσδιορίζει, με παιγνιώδη τρόπο, τα επακόλουθα τής έλλειψης εσωρούχων στα παγωμένα τσελιγκάτα).

Στους Σαρακατσάνους αυτούς, με τις μαλλίτικες λευκές βλαχοκαλτσες, τα βαριά τσαρούχια, ήταν χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Τα δύο παιδιά Κωνσταντής και Δημητρου, ακολουθούν τις ενδυματολογικές εξελίξεις, πού η λεγόμενη Πούντα, ο μολυσματικός πυρετός, εξολόθρευσε οικογενειακά. Το ιστορικό νήμα συνεχίζει στο οδοιγυό του, στην μικροκοινωνία τής εποχής, με τα ευρήματα σημαντικά και ασήμαντα, στους επισφαλείς και δαιδαλώδεις λαβυρίνθους γραπτούς και άγραφους.

ΦΩΤΟ 5. Έργον ενυπόγραφον Κων. Τσίπη. Η κορνίζα από διακοσμητικό χαρτόνι εποχής. Έξοχο στήσιμο μορφών, των Μανεσαίων δεύτερης γενιάς, Κλεομένη Κων. Δελή και τής συζύγου Άννας Κάλη, απο το Καλαπόδι, Σαρακατσάνοι, εκ γειτονικών προφανώς ομάδων, εγκατεστημένων στα πυκνά δάση, τής Κνημίδας, πού τηρούσαν αστηρά, τους ενδογαμικούς κανονισμούς, ενώ ήδη στην ενδυμασία τής Άννας, έχουν προστεθεί τοπικά μοτίβα, πού κυριαρχούνται, απο τό λαμπρό βαθύχροο ερυθρό χρώμα, του ριζαριού και το άσπιλο λευκό, αλλά και τις χρυσές ανταύγειες τής αρματωσιάς, ενώ διακρίνεται το αργυρό βραχιόλι της, του Γάμου. Μία λεπτουργική και πολυεπίπεδη εργασία, του συναφιού των χρυσικών, ανυπόγραφη μεν, αλλά με άριστα τεχνικά στοιχεία, σφρηγήλωση, κοκκίωση και άλλα.

ΦΩΤΟ 2

Οι κοινωνικές δομές, στον μικρόκοσμο του χωριού μέχρι τα τέλη του 19ου αιώνα διατηρούσαν μία ισχυρή παράδοση, στην ενδυμασία, άρα και στα ήθη, όπως διακρίνεται στην φωτογραφία τότε. Τυπικό ζευγάρι αρραβωνιασμένων με τον αδελφό της νύφης στη μέση, πού σημαίνει ότι η διαδικασία δεν έχει ολοκληρωθεί, ο φουστανελοφόρος Αλέξης Ματσούκας αριστερά, στην μέση ο Π. Παπαπαναγιώτου με ενδυματολογική εξέλιξη και φαθάκι. Δεξιά μία καλλονή τής εποχής με τοπική ενδυμασία, η Γεωργία Παπαπαναγιώτου με ελληνικό παράστημα και έξοχα χαρακτηριστικά μας παρατηρεί με τα μεγάλα της φωτεινά μάτια. Τι θέλει άραγε να μάς πει από τα βάθη του χρόνου; Ακούει κανείς: